

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN

Medlemsblad
Nr. 3 2021 – Årgang 39

EN TRYGGERE VERDEN
UTEN ATOMVÅPEN!

**Ny regjering
– nye muligheter**

STORTINGSVALG

Økt innsats for nedrustning

JOE BIDEN

Atompolitikk i grøfta

LANDSMØTE

Referat bakerst i bladet

REDAKTØR
Anja Lillegraven

DESIGN
VON Kommunikasjon

TRYKK
Fagtrykk Trondheim AS

FORSIDEFOTO
Thomas Kjøndal

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN
c/o Sentralen
PB 183 Sentrum
0102 Oslo

Besøksadresse:
Sentralen
Øvre Slottsgate 3
0157 Oslo

STYRELEDER
Signe Flottorp

DAGLIG LEDER
Anja Lillegraven

Norske leger mot atomvåpen er del av den internasjonale legebevegelsen mot atomvåpen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW), og partner i Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, ICAN).

INNHold

- 3 **Leder**
- 4 **Stortingsvalget 2021**
- 6 **Internasjonale møter**
- 8 **Assistanse til ofre for atomvåpen**
- 12 **Bokanmeldelser**
- 16 **Reaktordrevne ubåter**
- 20 **Varmeskader**
- 24 **Bidens atompolitikk i grøfta**
- 27 **Referat fra landsmøtet 2021**

NORGE ØKER INNSATSEN FOR NEDRUSTNING

Signe Flottorp
Styreleder Norske leger
mot atomvåpen

Norge har fått ny regjering, og den viser nye takter når det kommer til atomvåpensaken! Maktskiftet var forventet, og vi i Norske leger mot atomvåpen har jobbet i flere år for å påvirke politikken til den nye regjeringen. Vi har hatt utallige møter med politikere på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Hovedfokuset har vært på Arbeiderpartiet, som det største opposisjonspartiet, men vi har også hatt god dialog med andre partier. I forrige nummer kunne du lese om hvordan vi har påvirket de ulike partienes politiske plattformer. Påvirkningsarbeidet kulminerte på mange måter med regjeringserklæringen. Som en siste innsats var vi tilstede på Hurdal, hvor forhandlingene fant sted, med en klar oppfordring: Signer atomvåpenforbudet. Jeg ønsker å takke de mange av våre medlemmer som har bidratt med gaver for å muliggjøre dette arbeidet.

Sosialistisk Venstreparti er det partiet som klarest har støttet norsk tilslutning til FNs atomvåpenforbud. Da de gikk ut av regjeringsforhandlingene, måtte vi derfor justere forventningene noe. Forholdene tatt i betraktning, er vi derfor godt fornøyd med at regjeringen har vedtatt å øke innsatsen for kjernefysisk nedrustning, sette fokus på atomvåpens humanitære konsekvenser, og ikke minst, delta som observatør på statspartsmøtene til atomvåpenforbudet. Norge ble med dette det første medlemslandet i Nato som bekrefter observatørstatus. Den samlede fronten i Nato

mot forbudet begynner å slå sprekker, og dette går ikke upåaktet hen. Mens den internasjonale bevegelsen mot atomvåpen jubler, har både USA og Nato løftet pekefingeren mot Norge.

Da den nye forsvarsministeren Odd Roger Enoksen nylig ble spurt hva kritikken fra Nato gikk ut på, svarte han «Det går først og fremst på at det kan skape en bevegelse og at flere land legger seg på samme linje som Norge – og at det over tid kan få betydning for Natos strategi.» Dette er vi godt fornøyd med, for det er nettopp det vi ønsker, nemlig å sette nedrustning på agendaen og tvinge fram en sårt tiltrengt debatt om hvordan Nato kan bidra til en verden fri for atomvåpen – som Nato tross alt har som målsetning.

Formuleringene i den nye regjeringserklæringen danner dessuten et godt grunnlag for videre arbeid. Vi skal sørge for at Norge nå følger opp fine ord med handling.

11. september gjennomførte vi et vellykket landsmøte. Referatet kan du lese denne utgaven av medlemsbladet, sammen med mange andre interessante saker. God lesning!

NY REGJERING BETYR NYE MULIGHETER FOR FNs ATOMVÅPENFORBUD

Norge skal delta som observatør på statspartismøtene til FNs atomvåpenforbud. Det ble klart 13. oktober da Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum la fram Arbeiderpartiet og Senterpartiets regjeringsplattform.

Tuva Widskjold
Koordinator ICAN Norge

REGJERINGEN VIL:

- Øke Norges innsats for kjernefysisk nedrustning, ta initiativ til å fokusere på de humanitære konsekvensene av atomvåpen og arbeide sammen med land i og utenfor NATO for en verden uten atomvåpen.
- At Norge deltar som observatør på statspartismøtene til traktaten om forbud mot kjernevåpen.

OBSERVATØRSTATUS ER ET GJENNOMBRUDD

At Norge som første medlemsland i NATO bekrefter deltakelse som observatør på statspartismøtene til FNs atomvåpenforbud sender et viktig signal til våre allierte om at det er fullt mulig å være en lojal NATO-alliert og samtidig arbeide for å forby og avskaffe atomvåpen. Regjeringa viser at de støtter intensjonen i atomvåpenforbudet. Observatørstatusen er et viktig steg på veien til norsk tilslutning.

Vi ser allerede at både NATO, USA og Frankrike har reagert negativt på nyheten om Norges deltakelse på statspartismøtene. Det er ikke noe nytt at enkelte medlemsland i NATO er negative til FNs atomvåpenforbud. Før forhandlingene om forbudet kom i gang, advarte USA sine allierte om å delta i avtalen fordi den ville delegitimere kjernefysisk avskrekking. Det er

nettopp en slik delegitimering vi trenger. Det skal ikke lenger være akseptabelt å true andre land med masse-drap av sivile.

Sivilsamfunnet har store forventninger til hva en ny regjering kan få til. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har tradisjonelt tatt ansvar i kampen mot atomvåpen. Forrige gang disse partiene satt i posisjon, da sammen med SV, var Norge med på å starte *Det humanitære initiativet* som ledet fram til FNs atomvåpenforbud. Erna Solberg sine regjeringer trakk Norge ut av prosessen som ledet fram til forbudet og har ikke sluttet seg til traktaten i ettertid.

At Norge som første medlemsland i NATO bekrefter deltakelse på statspartismøtene til FNs atomvåpenforbud viser at regjeringen igjen vil ta lederskap for kjernefysisk nedrustning, og sammen med andre NATO-land ta et oppgjør med trusler om bruk av atomvåpen. Sosialdemokratiske regjeringer hos flere av våre allierte legger til rette for godt samarbeid med en norsk regjering ledet av Arbeiderpartiet. Muligheten er der.

STOR STØTTE TIL FNs ATOMVÅPENFORBUD PÅ STORTINGET

Stortingsvalget 2021 har gitt Norge en ny regjering og et nytt stortingsflertall. Selv om internasjonale spørsmål, deriblant FNs atomvåpenforbud, var fraværende i valgkampen, har valgresultatet allerede hatt store konsekvenser for norsk nedrustningspolitikk.

På Stortinget er støtten til forbudet stor. Av partiene som ofte plasseres på rødgrønn side, har Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne alle vedtatt at de ønsker at Norge skal slutte seg til FNs

1

1 Tuva Widskjold, koordinator for ICAN Norge, og Saeed Altahami fra Framfylkingen på markeringa ved Hurdalssjøen hotell.

2 Norske leger mot atomvåpen var på plass utenfor regjeringsforhandlingene sammen med flere av ICAN Norges partnere med et tydelig budskap: SIGNER ATOMVÅPENFORBUDET
3 God stemning utenfor regjeringsforhandlingene på Hurdal. Vi så muligheter for at en ny regjering kunne prioritere nedrustning høyere. Alle foto: Thomas Kjøndal.

atomvåpenforbud. I tillegg har Arbeiderpartiet vedtatt at norsk tilslutning bør være et mål på sikt. På den borgerlige siden har både Kristelig Folkeparti og Venstre vedtatt at Norge bør slutte seg til forbudet.

MANGE SER TIL NORGE

Da valgresultatet var klart, begynte spørsmålene fra den internasjonale bevegelsen mot atomvåpen å ramle inn. For mange ser til Norge. Signalene fra en ny norsk regjering åpner dører og starter diskusjoner hos våre allierte. Dette vil ha stor betydning, da den politiske kostnaden for hvert enkelt NATO-land vil reduseres dersom flere stater slutter seg til forbudet samtidig. Samtidig styrkes normen ytterligere jo flere land som støtter forbudet. Ved å prioritere nedrustning både i uttalelser og økonomiske bevilgninger kan AP og SP legge til rette for en sårt tiltrengt fremgang for det internasjonale nedrustningsarbeidet.

ALLE TRENGER EN HEIAGJENG

I Norge mener 4 av 5 at atomvåpen bør være forbudt. Flertallet ønsker en ny kurs og den nye regjeringen må lytte.

2

3

Vi forventer at regjeringen står rakrygget i avgjørelsen om å observere statspartismøtene. En god alliert sier seg ikke alltid enig. En god alliert står opp for verdier og tør å si ifra om det man er uenig i. Norge må sette i gang tiltak for å legge til rette for norsk tilslutning til atomvåpenforbudet, og invitere til diplomatiske samtaler med andre medlemsland i NATO om hvordan de sammen kan slutte seg til atomvåpenforbudet.

Vi i sivilsamfunnet skal heie fram tiltak som stigmatiserer atomvåpen og styrker den folkerettslige normen mot disse masseødeleggelsesvåpnene. Og vi skal holde regjeringen ansvarlig for lovnader om innsats for en verden fri for atomvåpen. Ord og intensjoner er ikke nok. Vi krever handling.

Norske leger mot atomvåpen ønsker å takke alle som bidro med gaver til innsamlingsaksjonen vår i forbindelse med Stortingsvalget! Støtten gjorde det blant annet mulig å være til stede på Hurdal under regjeringsforhandlingene.

INTERNASJONALE NEDRUSTNINGSMØTER

Mens atomvåpensaken sjelden får medias søkelys i Norge, pågår det viktige prosesser internasjonalt. For mens spenningen stiger og atomvåpenstatene ruster opp, jobber det store flertallet av verdens stater for irreversibel nedrustning.

FNs FØRSTEKOMITÉ OG ATOMVÅPENS HUMANITÆRE KONSEKVENSER

Den 76. sesjonen i FNs generalforsamlings første komité for nedrustning og internasjonal sikkerhet gikk av stabelen mellom 4. oktober og 4. november i FN, New York. Blant resolusjonene som stod på agendaen var en resolusjon om de humanitære konsekvensene av atomvåpen og en om FNs atomvåpenforbud.

Under Erna Solberg sine regjeringer har Norge stemt avholdende til resolusjonen om atomvåpens humanitære konsekvenser og mot resolusjonen om atomvåpenforbudet. En ny norsk regjering må endre kurs og anerkjenne de humanitære konsekvensene av atomvåpen.

*Da dette bladet gikk i trykken hadde resolusjonene akkurat bli stemt over. Norge endret ikke stemmegivning i år.

TILSYNSKONFERANSEN FOR IKKESPREDNINGSAVTALEN

Ikkespredningsavtalen er på engelsk *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)*.

Tilsynskonferansen til Ikkespredningsavtalen skulle i utgangspunktet funnet sted i FN i New York i mai 2020, men grunnet koronapandemien har konferansen blitt utsatt en rekke ganger. Nå ser det ut som den vil finne sted 4. til 28. januar 2022.

Ikkespredningsavtalen har tre pilarer: ikkespredning, nedrustning, og fredelig bruk av atomteknologi. 191 stater har ratifisert avtalen (dette inkluderer Nord-Korea som senere har trukket seg). Til tross for at alle statspartene har forpliktet seg til å jobbe for

fullstendig nedrustning, ser vi at atomvåpenstatene som er statsparter (USA, Russland, Kina, Frankrike og Storbritannia) i stedet ruster opp. Det er liten tro på at statspartene vil komme fram til et sluttokument som bringer oss videre mot målet om en verden fri for atomvåpen.

DET FØRSTE STATSPARTSMØTE TIL FNs ATOMVÅPENFORBUD

Det første møtet mellom statspartene til FNs atomvåpenforbud avholdes 22. til 24. mars i FN i Wien. På det første statspartsmøtet skal statene bli enige om konkrete tiltak for å gjennomføre forpliktelser i forbudstraktaten. Det handler blant annet om forpliktelsen om å yte hjelp til ofre for bruk og testing av atomvåpen, om å begynne å utbedre forurensede områder (Artikkel 6) og om å universalisere forbudstraktaten (Artikkel 12). Statene skal også diskutere noen av de tekniske detaljene i forbudet, for eksempel skal de sette en frist for total nedrustning av atomvåpen for atomvåpenstater som tilslutter seg forbudet (Artikkel 4).

Det er kun stater som har ratifisert forbudet 90 dager før det første statspartsmøtet som kan delta som statsparter, og som dermed har stemmerett. Statene som ikke har ratifisert FNs atomvåpenforbud, som Norge, kan delta som observatør på statspartsmøtet. Også sivilsamfunnsaktører er invitert til å delta. Du kan lese mer om Norges deltagelse på side 4.

FN 22. januar

FNs hovedkvarter 22. januar 2021, datoen da atomvåpenforbudet trådte i kraft. Det første statspartsmøtet skulle i utgangspunktet avholdes innen ett år etter ikrafttredelse, men også dette er utsatt på grunn av korona. Ny dato er 22.-24. mars 2022. Foto: Seth Shelden, ICAN.

ICAN UNGA 2015

Aktivister fra ICAN under generalforsamling i FN (United Nations General Assembly - UNGA) i 2015. Under årets generalforsamling er det ingen sivilsamfunnsdeltagelse på grunn av korona. Foto: ICAN Campaign team.

ATOMVÅPENFORBUDET – ASSISTANSE TIL OFRE FOR ATOMVÅPENBRUK OG TESTING

Forhandlinger i FN om atomvåpenforbudet.
Foto: Ralf Schlesener, ICAN

FN-traktaten som forbyr atomvåpen fra 2017 inneholder en rekke banebrytende elementer. Nå når traktaten har trådt i kraft, vil et av disse få direkte følger for livene til mange mennesker over hele verden, nemlig de som lever med konsekvensene av testing og bruk av atomvåpen.

Erin Hunt
Programkoordinator ved
Mines Action Canada

HVA ER ASSISTANSE TIL OFRE, OG HVORFOR ER DET EN DEL AV ATOMVÅPENFORBUDET?

Assistanse til ofre er et nedrustningskonsept som først ble brukt i Traktaten som forbyr landminer fra 1997. Siden den gang har konseptet utviklet seg, og er brukt i klasevåpenkonvensjonen og nå også i atomvåpenforbudet. Assistanse til ofre omfatter alders- og kjønns-sensitive tiltak, tilbud og programmer som reduserer begrensningene ofre etter forbudte våpen møter når de vil delta i samfunnet på lik linje med andre.

Ofre er i denne sammenheng mennesker som har blitt drept eller som lider av fysiske og psykiske skader, økonomisk tap, sosial marginalisering eller betydelig tap av rettigheter som et resultat av bruk eller testing av atomvåpen. Offer-begrepet omfatter både de som er direkte påvirket av atomvåpen, og deres familier og lokalsamfunn. Ofte fokuseres det på Japan når man snakker om atomvåpen-ofre, men testing i Algerie, Australia, Kina, Fransk Polynesia, India, Kazakhstan, Kiribati, Marshalløyene, Nord-Korea, Pakistan, Russland, Turkmenistan, Ukraina, USA og Usbekistan har resultert i atomvåpen-ofre over hele verden¹.

Formålet med atomvåpenforbudet er å hindre at det blir flere ofre for bruk og testing av atomvåpen i fremtiden, men for at traktaten skal være *humanitær* må også rettighetene og behovene til eksisterende ofre adresseres. Derfor slår artikkel 6(1) av atomvåpenforbudet fast:

Hver statspart skal, med hensyn til individer under dens jurisdiksjon som er berørt av bruk eller testing av atomvåpen, i tråd med gjeldende internasjonal humanitær rett og menneskerettighetskonvensjoner, tilby adekvat alders- og kjønns sensitiv assistanse, uten diskriminering, inkludert medisinsk bistand, rehabilitering og psykisk hjelp, samt legge til rette for sosial og økonomisk inkludering.

Videre skisserer artikkel 7 at stater som har berørt befolkning under sin jurisdiksjon og kontroll, har ansvar for å tilby assistanse til ofre, mens alle statsparter har en forpliktelse til å samarbeide i implementeringen av atomvåpenforbudet. Den samme artikkelen sier at stater som har brukt eller testet atomvåpen også har ansvar for å bistå ofre.

Under forhandlingene om atomvåpenforbudet var

det betydelig debatt om inkluderingen av konseptet assistanse til ofre og ansvarsfordelingen knyttet til dette. Noen ville holde atomvåpenstatene ansvarlig for slik assistanse. Til slutt forble likevel ansvaret hos de berørte statene av to grunner. For det første kan ikke en traktat legge forpliktelser på stater som ikke er en del av traktaten, så å legge alt ansvaret for assistanse til ofre på atomvåpenstatene ville i hovedsak gjøre dette umulig å iverksette i nærmeste framtid. For den andre, å legge ansvaret for assistanse til ofre på atomvåpenstatene, ville innebære å gi noen stater makt over helsehjelp og andre tilbud til andre staters innbyggere, noe som ville bryte med staters suverenitet og være logistisk komplisert å gjennomføre.

Å GJØRE ORD TIL HANDLING

Det første statspartsmøtet til atomvåpenforbudet er planlagt i mars 2022 i Wien, Østerrike. Møtet skal gjøre forbudets ord til handling ved å sikre forpliktelser til konkrete handlingspunkt. Tiltak for å iverksette artikkel 6 blir en viktig del av disse diskusjonene.

«I also want to acknowledge how moved I am that in the preamble to the treaty, hibakusha are identified by name. This is the first time in international law that we have been so recognized. We share this recognition with other hibakusha across the world, those who have suffered radioactive harm from nuclear testing, from uranium mining, from secret experimentation.»

Setsuko Thurlow er en *hibakusha*, en betegnelse som brukes om overlevende etter angrepene på Hiroshima og Nagasaki i 1945. Sitatet er fra hennes uttalelse da atomvåpenforbudet fikk de nødvendige 50 ratifikasjoner for å tre i kraft. Foto: Thea Mjelstad

Det var jubelscener i FN da atomvåpenforbudet ble vedtatt 7. juli 2017. Foto: Clare Conboy, ICAN

I Wien bør statene forplikte seg til å undersøke atomvåpenofres behov, lage utkast til nasjonale planer for assistanse til ofre, arbeide for å redusere stigmaet ofre av testing og bruk av atomvåpen møter, og inkludere overlevende og sivilsamfunn i dette arbeidet.² Disse foreløpige tiltakene vil legge grunnlaget for et bedre tilbud til ofre for bruk og testing av atomvåpen. Det er umulig å tilby assistanse uten å vite hvem som er berørt og hva de trenger. En nasjonal plan skal rettlede tiltak, og inkludering av overlevende og sivilsamfunn skal sikre tiltakenes effektivitet. For å bedre livskvaliteten til ofre av bruk og testing av atomvåpen, er det viktig å redusere stigmaet ofrene møter, og dette arbeidet kan begynne umiddelbart.

For å sikre at statspartsmøtet vedtar en god handlingsplan, må sivilsamfunnet på banen. Det medisinske samfunnet har en viktig rolle å spille i disse prosessene fordi de forstår hva som trengs for å tilby helsehjelp til mennesker med sykdommer og funksjonsnedsettelse relatert til atomvåpenbruk og testing. I donorstater, kan medisinsk ekspertise være med å bestemme hvilken type assistanse som skal gis til berørte

land, og være nyttig for å fremme universaliseringen av atomvåpenforbudet og normene forbudet skaper.

MULIGHETEN TIL Å GJØRE EN FORSKJELL

Atomvåpenforbudets første statspartsmøte i 2022 er en mulighet for det internasjonale samfunnet å gjøre en reell forskjell i livet til mennesker som er berørt av atomvåpenbruk og testing. I altfor mange år har mennesker som har levd med ettervirkninger av atomvåpenbruk og testing blitt utelatt fra samtaler om kjernefysisk nedrustning. Bestemmelsene i atomvåpenforbudet om assistanse til ofre har som mål å endre dette, og bøte på tiår med skade for individer, familier og samfunn.

Teksten er oversatt fra engelsk av Anja Lillegraven.

¹ Article 36 (2015): Briefing paper: «Victim assistance» in a treaty banning nuclear weapons.

² Harvard Law School International Human Rights Clinic (2021): «Implementing Victim Assistance under the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons».

DA VERDEN FORBØD ATOMVÅPEN

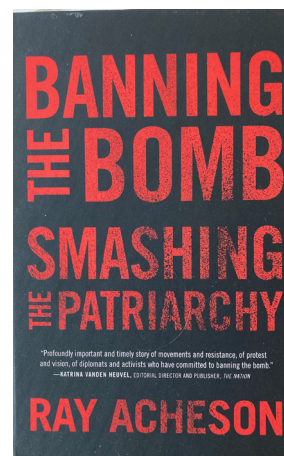
John Gunnar Mæland
Rådsmedlem,
Norske leger mot atomvåpen
anmelder bøkene

22. januar 2021 trådte avtalen som forbyr atomvåpen i kraft – tre måneder etter at traktaten var blitt ratifisert av 50 nasjoner. Det skulle altså gå ganske nøyaktig 75 år fra den første FN-resolusjonen i 1946 om å avskaffe atomvåpen til en slik FN-avtale ble en del av folkeretten.

Avtaleteksten til *The Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons* (TPNW) ble vedtatt 7. juli 2017 i FN-bygningen i New York. I skrivende stund har 86 land underskrevet avtalen og 56 land gjennomført den mer krevende ratifiseringsprosessen.

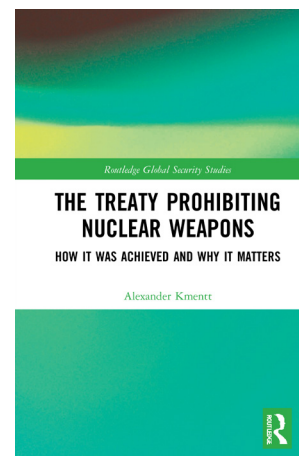
Idéen om et slikt forbud utkrystalliserte seg fra 2010 i et samspill mellom en håndfull stater, akademiske miljøer og sivilsamfunnsaktører. Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (ICAN) – som var etablert av den australske legeforening mot atomvåpen fire år tidligere – arbeidet i sine første år for en mer omfattende konvensjon som inkluderte en plan for atomnedrustning, men erkjente at dette ble for ambisiøst. En avtale som definerte atomvåpen som ulovlige i henhold til humanitærretten, var derimot et gjennomførbart prosjekt, fordi en slik traktat om nødvendig kunne utvikles og vedtas uten aktiv deltakelse fra atommaktenes og deres allierte.

Prosessene som ledet til forbudsavtalene mot landminer og klasevåpen i henholdsvis 1997 og 2008, var gode modeller for hvordan dette arbeidet kunne organiseres. Tre faktorer hadde vært avgjørende i disse kampanjene: 1) at begrunnelsen for forbudene ble knyttet til våpnernes humanitære konsekvenser; 2) at en

Alexander Kmentt: *The treaty prohibiting nuclear weapons. How it was achieved and why it matters.* Routledge, 2021.

Ray Acheson: *Banning the bomb, smashing the patriarchy.* Rowman & Littlefield, 2021.

kjernegruppe av stater tok på seg å drive de politiske og diplomatiske prosessene framover; og 3) at disse landene fikk støtte fra sivilsamfunnsgrupper til å holde saken varm og få flere stater involvert.

Nå foreligger to bøger som beskriver det tilsvarende samarbeidet for å forby atomvåpen. Den østerrikske diplomaten Alexander Kmentt ble en nøkkelperson i å omsette den energien som det humanitære initiativet skapte, til konkrete politiske handlinger. Hans bok *The Treaty Prohibiting Nuclear Weapons* er en nøktern fortelling om muligheter og handlingsrom, men også om motstand og begrensninger for å kanalisere et økende internasjonalt engasjement inn i folkerettslige prosesser.

Ray Acheson er leder for Den internasjonale kvinnelige for fred og frihet (WILF) sitt nedrustningsprogram *Reaching Critical Will*. Hun har sittet i ICANs internasjonale styringsgruppe og har deltatt som observatør på omtrent alle internasjonale nedrustningskonferanser de siste 15 årene. Hennes bok *Banning the Bomb, Smashing the Patriarchy* bygger på denne nære innsikten, men hun har også intervjuet en lang rekke aktivister og diplomater for å komme tettere inn på de erfaringene de ulike aktørene fikk underveis. Boken farges også av Achesons uttalte feministiske ståsted som inkluderer fokus på andre sosialt konstruerte maktulikheter.

Bøkene forteller den samme historien fra to ulike synsvinkler. Kmentts bok setter prosessen

for forbudsavtalen inn i den lange og frustrerende nedrustningshistorien, som har vært preget av skuffelse på skuffelse, avbrutt av noen glimt av håp og små framskritt. Han får fram at det humanitære initiativet hadde sin opprinnelse i atommaktenes manglende oppfølging av sine nedrustningsforpliktelser under ikke-spredningsavtalen (NPT), og at deres boikott av de første konferansene om atomvåpens humanitære konsekvenser fikk den paradoksale effekt at dette heller styrket motivasjonen for en forbudsavtale blant landene uten atomvåpen. Kmentt legger også stor vekt på drahjelpen den internasjonale Røde Kors-bevegelsen ga til å få fram det humanitære aspektet av atomvåpentrusselen.

For en norsk leser er det spesielt interessant at begge bøkene beskriver og bekrefter Norges nøkkelrolle i å dra i gang det som senere ble kjent som det humanitære initiativet for å forby og stigmatisere atomvåpen. Allerede i 2009 var det norske utenriksdepartementet i gang med å forberede en prosess for atomvåpen liknende de som hadde ført til avtalene mot landminer og mot klasevåpen, hvor Norge hadde en hovedrolle i den siste. Dette innebar blant annet at Norge tidlig ga økonomisk støtte til flere sivilsamfunnsorganisasjoner og tenketanker, og la til rette for møtepunkter mellom disse og utvalgte diplomater.

Begge forfattere siterer daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre fra en tale i februar 2010 hvor han blant annet sa: "...We cannot leave it to the nuclear weapon states alone to decide when it is time for them to do away with these weapons. Their destructive power would affect us all, if put to use – and their threat continues to affect us all – therefore they are everyone's business".

Kanskje mest avgjørende ble Støres beslutning om å invitere til den første internasjonale konferansen for å belyse de humanitære konsekvensene av atomvåpnene. Den fant sted i Oslo mars 2013, med deltagelse fra 123 stater foruten en rekke internasjonale nedrustningsorganisasjoner og sivilsamfunnsaktører. Det norske utenriksdepartementet valgte ICAN som sin hovedsamarbeidspartner fra sivilsamfunnet, og ICAN samlet på sin side mer enn 500 aktivister til sitt eget arrangement dagene før statskonferansen. Denne blandingen av diplomater, eksperter og aktivister ble en modell for det videre løpet, som besto av to oppfølgingskonferanser i Najarit, Mexico og Wien, Østerrike, to såkalte Open-ended Working Groups i FN-regi, samt en rekke andre internasjonale møter.

Kmentt forteller om hvordan en kjernegruppe av stater samarbeidet for å finne veien videre etter at Norge høsten 2013 trakk seg ut av det humanitære

initiativet som følge av at Solberg I-regjeringen kom i posisjon. Da tok land som Mexico, Østerrike, Irland, Sør-Afrika og Brasil over. Kmentt bekrefter at ICAN ble en effektiv «innselger» av det østerrikske løftet i 2014 om å samarbeide med andre for å fylle det hullet i folkeretten, slik at til slutt 127 nasjoner sluttet seg til dette «humanitære løftet».

Det nye humanitære fokuset utløste raskere enn hva erfarne diplomater ventet, et ønske om politisk handling fra stadig flere atomvåpenfrie stater. NPT-tilsynskonferansen i 2015 viste med all tydelighet at atommaktenes ga blaffen i sine nedrustningsløfter. Da man ikke engang klarte å bli enige om en slutterklæring fordi USA og Storbritannia (på vegne av Israel som ikke engang er tilsluttet NPT) ikke ville godta en uttalelse om Midtøsten, var begeret fullt for mange atomvåpenfrie land. Dermed var veien kort for prosessen som førte til en forbudsavtaletekst i 2017.

Acheson går i sin bok nærmere inn på det intense samvirket mellom sivilsamfunnsaktivistene og de profesjonelle diplomatene under og mellom disse møtet. Det kommer fram at de fleste diplomatene satte stor pris på hva kampanjemedarbeiderne bidro med av fakta, råd og forslag. Acheson forteller også mer fra ICANs indre liv. Med sin løse struktur og brede sammenheng av over 500 partnerorganisasjoner, måtte man balansere mellom ønsket om bred involvering og nødvendigheten av å ha effektive beslutningsformer. Stort sett lyktes ICAN godt i denne krevende prosessen, men i innspurtsfasen av avtaleforhandlingene gikk det litt stakk over stein. Da måtte ICAN løpende ta stilling til om man skulle stå på sine opprinnelige krav for enkelt-elementer i avtaleteksten eller bøye av for å sikre at forhandlingene gikk videre. Det ble liten tid for grundige diskusjoner og ikke alle følte at de ble like godt involvert i beslutningene. Men ICAN-aktivistene sto samlet bak den endelige avtaleteksten.

Verken Acheson eller Kmentt trekker fram enkelt-personer i sine beretninger, og de erkjenner begge at deres framstillinger kan være preget av at de selv var aktive deltakere i det humanitære initiativet. Men begge er rause med å gi alle gode krefter honnør for den felles innsatsen det var å forby atomvåpen. Både Kmentts og Achesons førstehåndsberetninger gir gode bidrag til dette viktige kapitlet i nedrustningshistorien.

Det vil utvilsomt komme flere bøger og grundige akademiske analyser om hvordan en løst organisert koalisjon av nasjoner, organisasjoner og dedikerte enkeltpersoner utfordret verdens mektigste land på nettopp det området som sterkest definerer disse landenes status. Det er en David og Goliath-historie, hvor kløkt og kunnskap vant over makt og arroganse.

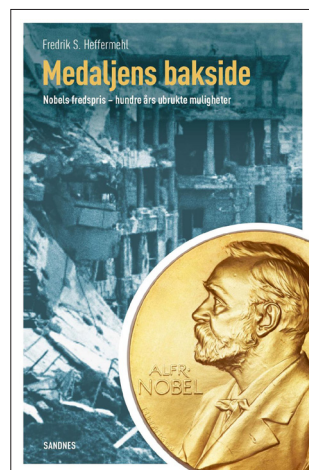
HUNDRE ÅRS UBRUKTE MULIGHETER

Mons Lie
Rådsmedlem,
Norske leger mot atomvåpen
anmelder boken

Juristen Fredrik Heffermehl har i flere tiår beskjeftiget seg med norsk og internasjonalt fredsarbeid, og med dem som gjennom årene har fremmet fredens sak og krigsmotstand. Om deres arbeid har han skrevet artikler og bøker: *Peace is Possible* i 1999, boken om Mordechai Vanunu i 2005, *Nobels vilje* i 2008, og i 2010 kom *The Nobel Peace Prize. What Nobel really wanted*. Hans siste store oppsummering og utvidelse av alt dette arbeidet er samlet i *Medaljene bakside* som kom i 2020.

Det norske storting fikk i 1897 det ærefulle oppdraget å dele ut Nobels fredspris, oppfattet som verdens mest prestisjetunge pris. Utgangspunktet til Heffermehl er hvordan utdelingen, i alle år siden 1901, med få unntak har brutt med Nobels intensjon. Heffermehl går på leting etter den tapte visjon der han mener den norske Nobelkomiteen har «Strødd ut prisen over verden, uten idé og retning». Han argumenterer for at tolkning av et testament krever juridisk kunnskap, innsikt i testators situasjon, tidsånden, samfunnets og testators ideer. Han argumenterer for den juridiske forpliktelse de som forvalter et testament har til testators ønsker. Her legger Heffermehl stor vekt på Nobels nære vennskap med Bertha von Suttner (1843 – 1914) og hennes epokegjørende selvbiografiske bok *Ned med Våpnene* utgitt i 1889, og viser den påvirkning denne bestselgeren hadde på Nobels samtid. Heffermehl har fått tilgang til korrespondansen på 70 bevarte brev mellom de to, gjennom åtte år fra 1888 til to uker før Nobel dør i 1896. Han mener at nøkkelen til forståelse av Nobels intensjon med

Fredrik S. Heffermehl: *Medaljene Bakside - Nobelfredspris - hundre års ubrukte muligheter*. Svein Sandnes bokforlag, 2020.

fredsprisen ligger i denne brevvekslingen, hvor Suttner beskriver sitt fredsarbeid og ber om støtte. Nobel svarer, sender penger og uttaler sin store anerkjennelse av hennes arbeid. Denne korrespondansen, hevder Heffermehl, viser en vesentlig del av det bilde Nobel hadde av fredsfor kjempere, og som han ville støtte med prisen. Det viser også hvor stor innflytelse Suttner hadde på Nobel i disse årene, og på hans valg om å støtte fredsbevegelsen i sitt testament.

Allerede med sin første prisutdeling i 1901 til stifteren av Røde Kors, Henri Dunant, viser den stortingsoppnevnte Nobelkomiteen at den så helt bort fra testators intensjon, som slår fast at prisen skal gis til «den som har virket mest eller best for nasjonenes forbrødring og avskaffelse eller reduksjon i stående armeer samt organisere og utbre freds kongresser». Gjennom detaljert dokumentasjon, viser Heffermehl at Nobelkomiteen gjennom 119 år har sett bort fra Nobels testament og fratatt fredsbevegelsen store summer de rettmessig skulle ha disponert i kampen mot rustningsindustrien og krigsforberedelse. Det er den manglende juridiske kunnskap og innsikt, som gjør at denne politisk oppnevnte komite har bestemt at enhver samfunnsgagnlig aktivitet faller innenfor Nobels fredsbegrep. Heffermehl påviser med et utall av eksempler hvor vanskelig det har vært å ta dette opp til diskusjon med de som forvalter prisen, hvordan de har nektet å diskutere Nobels oppfatning av det å arbeide

for fred og mot krig.

Det er selve fredsbegrepet, antikrigsarbeid, som oppfattes som provoserende og truende, og som makthavere til alle tider verden over har bekjempet. Heffermehl starter boken med fire eksempler på hvordan fredsfor kjempere blir fortiet, oversett og direkte motarbeidet; På *Martin Luther King-dagen* blir hvert år hans ikkevoldelige kamp for de fargedes borgerrettigheter fremhevet. Hans sterke kritikk av USAs kriger, av imperialismen, opprustning, våpenproduksjon og våpenhandel blir derimot fortiet. Etter den amerikanske borgerkrigens slutt i 1865 organiserte en driftig kvinne, Ann Jarvis i Taylor County, USA, en minnedag der kvinner avholdt en mødrenes vennskapsdag med soldatene fra borgerkrigen som skulle leve sammen i fred og forsoning og gjensidig ta seg av de krigsskadede.

Dette er blitt til *Morsdagen*, en handledag, og dets antikrigsbudskap fortiet og glemt. I 1926 besluttet Kongressen i USA at 11. november skulle være *Våpenhviledagen* til minne om første verdenskrig og til å bygge fred og forståelse. I 1954 ble dagen omdøpt til *Veterans day* og brukes til å hedre USAs krigere og krigsmakt. I Norge var 8. mai i 65 år *Frigjøringsdagen*. Men i 2010 besluttet regjeringen å omdøpe den til *Veterandagen*, og da skal man feire militærvesen og krigsinnsats, feire vår deltakelse i krigene mot Libya og Afghanistan, heller enn fred.

Heffermehl bemerker at det tok ham lang tid å innse at også Nobels fredspris hadde falt som offer for militærkreftene, slik at den har blitt nok et nederlag for den antimilitaristiske fredskampen. Han peker på det han betegner som den komplette galskap; «at det i dette øyeblikk er 10 000 menn og kvinner som jobber med klima og miljøspørsmål, mens 300 000 000, tre hundre millioner, er beskjeftiget med arbeid som omfatter prosjekter som kan bidra til å utslette større eller mindre deler av menneskeheten, det som i militærpråket kalles forsvar eller avskrekking». Blant de politisk utnevnte medlemmer av nobelkomiteen finns det ingen som har utmerket seg med fredsarbeid.

I løpet av de siste 60 år har de fleste vært innenfor den rådende nasjonale samstemthet om at vår utenriks- og sikkerhetspolitikk er best ivaretatt av NATO og USA.

I siste halvdel av boken går Heffermehl i detalj gjennom samtlige fredsprisvinnere. Han har fått tilgang til Nobelkomiteens arkiver og deres 100 utdelinger til i alt 131 prisvinnere. Frem til 1971 har han hatt tilgang til alle originaldokumentene og sekretariatets utredninger. Etter det er dokumentene klausulerte og han viderefører analysen ut fra egne erfaringer og allment tilgjengelig materiale. Hans store pionerarbeid her ligger i det at han vurderer hver kandidat ut fra sin analyse av Nobels intensjon med prisen, og gir en vurdering av hvem han mener burde vært Nobelkomiteens valg. Det imponerende og banebrytende er at han bruker denne analysen også på de som har blitt foreslått til prisen og vraket, og på en rekke andre han mener var kvalifiserte kandidater. Han diskuterer og søker svar på spørsmålet om hvem som hvert år burde fått prisen. Med denne gjennomgangen viser han hvilke enorme verdier fredsarbeidet og krigsmotstanden i verden har blitt frarøvet ved Nobelkomiteens manglende vilje og evne til å ta Nobels intensjon på alvor. Denne delen av boken er en kilde til vår tids fredsarbeid og innsatsen til enkeltpersoner og organisasjoner som har forsøkt å bekjempe militærmaktens kontroll over politikken. Man leser denne velskrevne oversikten over alle dem som ikke ble hørt og som ikke fikk innflytelse, og stiller spørsmålet om hvordan vi som samfunn har kunnet vrake så mange verdifulle tanker og våre medmenneskers storslåtte innsats.

Dette er en bok som burde leses av alle som ser fred og nedrustning som en løsning verd å kjempe for, og den økende opprustning som vår tids store utfordring.

AUKUS RISIKERER Å UNDERGRAVE IKKESPREDNINGSREGIMET

Anja Lillegraven
Daglig leder, Norske leger
mot atomvåpen

Halvor Kippe
Halvor Kippe, sjefsforsker,
Forsvarets forskningsinstitutt

Den nye forsvarsavtalen mellom Australia, Storbritannia og USA risikerer å undergrave ikke-spredningsregimet.

Aukus ble lansert på en pressekonferanse med USAs president Joe Biden, Storbritannias statsminister Boris Johnson og Australias statsminister Scott Morrison 15. september. Som et resultat av den trilaterale forsvarsavtalen, skrotet Australia en avtale fra 2016 om å kjøpe dieseldrevne franske ubåter til en verdi av 776 milliarder kroner.

De hemmelige forhandlingene hadde pågått i flere måneder uten at Frankrike ble informert. «Det har vært løgner, dobbeltspill, et stort tillitsbrudd og forakt», uttalte Frankrikes utenriksminister. I sinne hentet Frankrike hjem sine ambassadører fra Australia og USA. NRK omtalte saken som «den verste Nato-krise siden Irak-krigen».

Avtalen påvirker ikke bare forholdet mellom allierte i Nato. Selve formålet med forsvarssamarbeidet er å demme opp for Kinas innflytelse i Stillehavsregionen. Kina var naturligvis raske til å fordømme avtalen, og utenriksminister Zhao Lijian sa at avtalen «undergraver regional fred og stabilitet og at den intensiverer våpenkappløpet».

NYTT VÅPENKAPPLØP

Det er liten tvil om at et nytt globalt våpenkappløp er i full gang. USA moderniserer kjernevåpenkomplekset med blant annet nye strategiske ubåter, nye stridskoder med redusert sprengkraft, og etter hvert nye silobaserte missiler som kan ramme overalt i verden. I vår økte britene taket på antall kjernevåpen de kan besitte med 40 prosent. Russland har de senere årene lansert en rekke nye strategiske kjernevåpen, som alle har til felles at de kan overvinne fremtidige missilforsvarssystemer på det nordamerikanske kontinentet. Nylig avslørte overvåkningsbilder at Kina bygger nye store utskytningsfelt med flere hundre missilsiloer. Snarere enn en massiv opprustning, så diversifiserer Beijing atomarsenalet sitt og øker missilenes overlevelse mot forkjøpsangrep. På Den koreanske halvøy er det et intenst missilkappløp. Sør-Korea har ikke atomvåpen, men avfyrte nylig sitt første ubåtavfyrte ballistiske missil. Nord-Korea tester stadig nye typer ballistiske missiler, som kan levere atomstridskoder fra landmobile ramper, ubåter og til og med tog. Sist ute var et missil med en glidefarkost, som kan omgå missilforsvarssystemer i Sør-Korea og Japan. Mens våpenkappløpet intensiveres, har flere viktige rustningskontrollavtaler forfalt, spesielt INF-avtalen mellom USA og Russland, som forbød landbaserte mellomdistansemissiler. Ikke-spredningsavtalen (NPT) fra 1968, ofte omtalt som grunnpilaren i nedrustningsregimet, er nå en av få gjenværende

Foto: Larwin/Shutterstock.com

rustningskontrollavtaler. Den er nylig blitt komplementert av Traktaten om forbud mot kjernevåpen, som trådte i kraft i januar i år. NPT har vært under press fordi atomstatene ikke har fulgt sine forpliktelser til å ruste ned under artikkel VI, men den har spilt en avgjørende rolle i å hindre at flere stater skaffer seg atomvåpen. Spesielt har kravet om internasjonale inspeksjoner av atomanlegg og spaltbare materialer i land uten kjernevåpen fungert som en mekanisme for å avskrekke stater fra å jukse med sine ikke-spredningsforpliktelser, og varsle verdenssamfunnet om de allikevel prøver seg. Nå står USA, Storbritannia og Australia i fare for å undergrave denne svært viktige delen av NPT.

HØYANRIKET URAN KAN BRUKES I ATOMVÅPEN

Som en del av Aukus skal Australia få kjøpe åtte reaktordrevne angrepsubåter, trolig enten av den britiske Astute-klassen eller den amerikanske Virginia-klassen. Ubåtene skal utstyres med langtrekkende Tomahawk-kryssermissiler. I kombinasjon med den svært lange neddykkede rekkevidden til atomubåter, utgjør dette en trussel mot mål dypt inne i Kina. Missilene vil ha konvensjonelle stridshoder, ikke kjernefysiske. Australia har ingen planer om å skaffe seg atomvåpen.

Begge de aktuelle ubåtklassene drives av høyanriket uran av en kvalitet som gjør det direkte anvendelig i kjernevåpen. Våpengrad uran kan (i motsetning til plutonium) benyttes i atomvåpen som er så enkle at selv en ikke-statlig aktør kan lykkes i å oppnå sprengninger med over tusen ganger sprengkraften til bomben i Regjeringskvartalet i 2011. Fordelen med reaktorer som bruker høyanriket uran, er at de aldri trenger å skifte drivstoff. Ulempen er at drivstoffet kan brukes i atomvåpen uten ytterligere anrikning, også i de enkleste typene som terrorister kan bygge.

I flere tiår har det vært jobbet internasjonalt med å redusere produksjon og bruk av høyanriket uran. Initiativene har vært støttet av USA, Storbritannia og Australia. Også norske myndigheter har vært aktive i arbeidet med å minimalisere høyanriket uran, og har vært vertskap for tre internasjonale møter om saken i 2006, 2012 og 2018 i samarbeid med Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA).

Mengden høyanriket uran brukt i ubåter er betydelig. Sebastien Philippe fra Universitetet i Princeton har regnet ut at en flåte med seks til tolv ubåter over en

periode på 30 år vil trenge tre til seks tonn høyanriket uran. IAEA regner med 25 kg som en slags standardmengde for bruk til ett atomvåpen, men en avansert kjernevåpenstat kan normalt klare seg med halvparten så mye.

SMUTTHULL I REGELVERKET

For at Australia skal kunne operere de reaktordrevne ubåtene, må de bli den første ikke-atomvåpenstaten til å utnytte et smutthull i NPT.

Ikke-atomvåpenstater som er parter i NPT er pålagt å innrapportere alle sine beholdninger med spaltbare materialer, sine kjernefysiske anlegg og sine kjernefysiske aktiviteter til IAEA, som så inspiserer, veier og måler dette for å bekrefte at alt er til fredelig bruk. Men avtalen har et smutthull. Stater kan ta en del av sin beholdning av spaltbare materialer ut av den sivile beholdningen og erklære det til bruk til «lovlige, militære formål». Altså ikke til atomvåpen, men for eksempel til brensel i reaktordrevne, militære fartøy. Denne beholdningen vil da unntas inspeksjon fra IAEA. Ubåtreaktorprogrammer kan dermed virke som et påskudd for å anrike uran til våpengrad, og til å unndra betydelige mengder av dette fra internasjonalt innsyn.

Faren er at stater som ønsker å utvikle atomvåpen, kan gjøre dette i skjul bak programmer for å utvikle reaktordrevne, militære fartøy. Sannsynligheten for at Australia skulle ønske å utvikle atomvåpen er liten. Det er all grunn til å forvente at Canberra vil importere alt ubåtbrensel fra USA og/eller Storbritannia, da de ikke anriker uran selv. Problemet ligger i presedensen. For når Australia får lov, hvordan kan verden da hindre andre land å gjøre det samme? Brasil har forsøkt å utvikle atomubåter i mange år, uten at det ser ut til å føre helt i mål. Der er planen å anrike uranet til brensel selv. Iran har ved noen anledninger også uttalt slike ambisjoner. Deres urananrikningsprogram har vært en vedvarende kilde til konflikt med Vesten og Israel i snart 20 år. Det siste verden behøver er at Teheran unndrar tonnevis av anriket uran fra internasjonalt innsyn under påskudd av å utøve sin umistelige rett til å utvikle ubåtreaktorer. Undergravningen av NPT er særlig bekymringsfull i dagens sikkerhetspolitiske situasjon med økte geopolitiske spenninger.

Innlegget ble først publisert av Morgenbladet 07.10.21

WEBINARER OM ATOMUBÅTER

Reaktordrevne ubåter legger nå til kai i Tromsø. Gjør det byen til et farligere sted? Dette spørsmålet var utgangspunktet da vi i Norske leger mot atomvåpen i høst arrangerte en webinarrekke om allierte ubåter i Tromsø.

Med oss på webinarene fikk vi en rekke eksperter på temaer knyttet til de reaktordrevne ubåtene. Formålet var å bidra til økt kunnskap og en faktabasert debatt.

Alle webinarene kan sees i opptak på Leger mot atomvåpens Youtube-kanal.

HAR UBÅTENE ATOMVÅPEN OM BORD?

Dato: 1. september

Panelister:
Ole Christen Reistad ved Institutt for Energiteknikk
William Sætren, ekspert på amerikansk atomvåpenpolitikk
Dieter Röhrich, kjernefysiker ved Universitetet i Bergen

NORGE I SKVIS MELLOM USA OG RUSSLAND

Dato: 7. oktober

Panelister:
Tormod Heier, oberstløytnant i Hæren og professor ved Forsvarets høgskole (FHS)
Thomas Nilsen, journalist i The Barents Observer
Hedda Langemyr, Daglig leder i UTSYN - Forum for utenriks og sikkerhet

REAKTORER, BOMBEMÅL OG BEREDSKAP

Dato: 27. september

Panelister:
Astrid Liland, Direktoratet for strålevern og atom-sikkerhet
Mads Gilbert, Lege ved UNN (Universitetsykehuset i Nord-Norge)

ESCALATING TENSIONS AND DEFENCE AGREEMENTS

Dato: 8. november

Panelister:
Cecilie Hellestveit, jurist og samfunnsviter med doktorgrad i krigens folkerett. Tilknyttet Folkerettsinstituttet.
Oda Nyborg, daglig leder i Norges Fredsråd.
Peter Kuznick, leder for Nuclear Studies Institute, American University.
Marianne Hanson, professor i statsvitenskap og internasjonale studier ved Queensland University.

MEDISINSKE VIRKNINGER AV ATOMBOMBEN: VARME

Atombombene over Hiroshima og Nagasaki i 1945 forårsaket forferdelige brannskader.

Per Wium

Rådsmedlem, Norske leger
mot atomvåpen

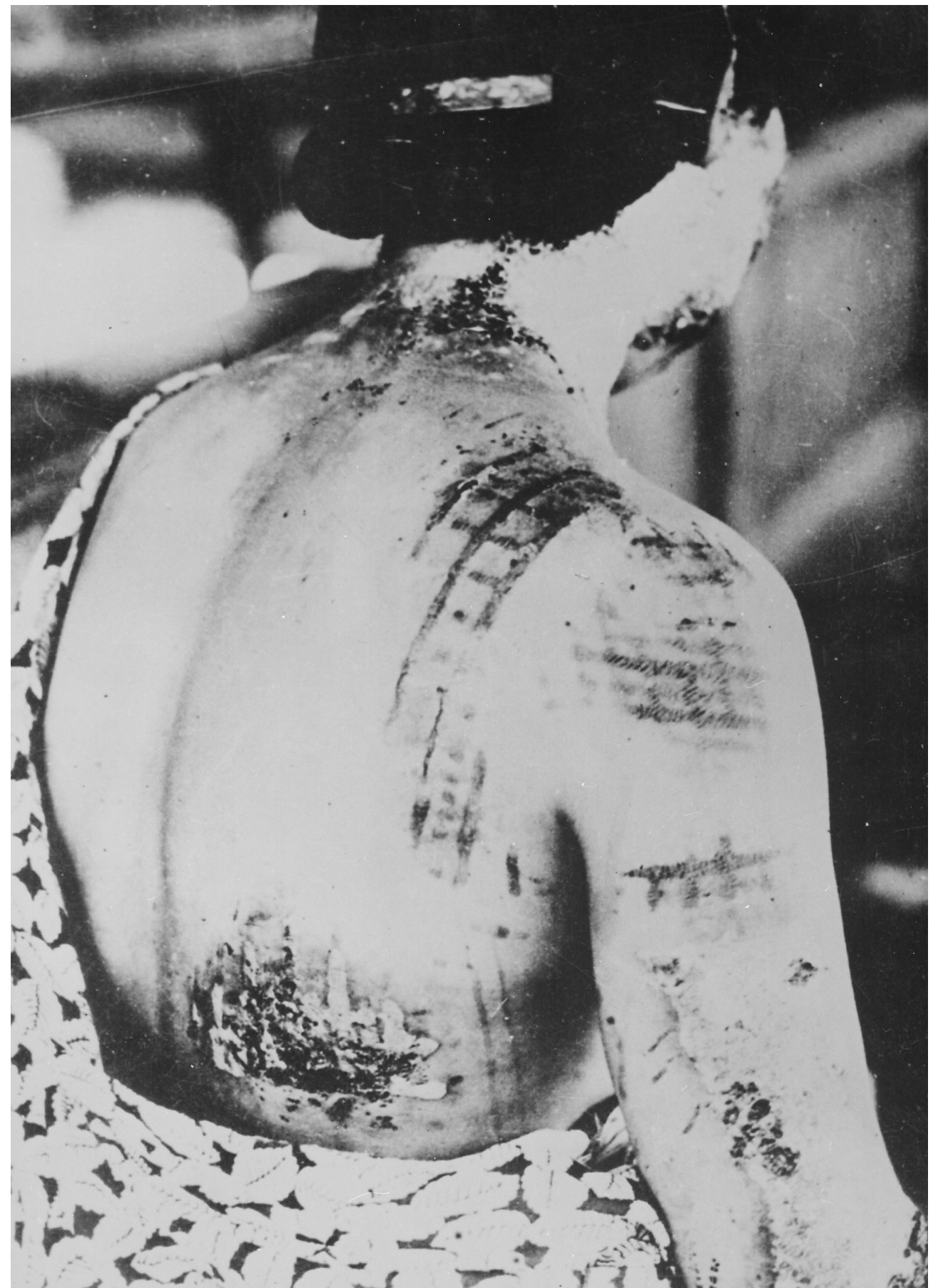
Bomben USA slapp over Hiroshima var på 15 kilotonn TNT. Til sammenligning var bomben i regjeringskvartalet i 2011 på ett tonn TNT. Dagens bomber som USA og Russland har på lager er stort sett på 100 til 300 kilotonn TNT, altså over 100 000 ganger kraftigere enn den i regjeringskvartalet. Ubåter som kontinuerlig seiler i alle verdenshavene er utstyrt med flere slike atomstridshoder klare til utskyting.

En bombe på 100 kilotonn vil utvikle en enorm energimengde, hvorav rundt 35% av energien er varme. La oss tenke oss at en slik bombe havner på Rådhusplassen i Oslo. På 1/1000 sekund vil en ildkule fordampe alt i en radius på 500 meter. Temperaturen vil være flere hundre tusen grader celsius, den samme temperaturen som på soloverflaten. Alt som befinner seg i «episenteret» forsvinner.

2 km unna vil de fleste bygninger være ødelagt. 4 km fra eksplosjonen vil temperaturen være så høy at de som overlever vil ha tredjegrads forbrenning, og nesten alle dør. 4 km radius fra Rådhusplassen inkluderer et område fra Bygdøy til Blindern, videre til Sinsen, Manglerud og Bekkelaget.

De ekstreme temperaturene vil starte branner, som sprer seg med tornadolignende vindstyrker skapt av trykket fra eksplosjonen. Branner flyter sammen i ildstormer til et inferno av ild. Brannene forbruker alt tilgjengelig oksygen, så mennesker i tilfluktsrom risikerer å bli kvalt.

Brannene sender store mengder røyk opp i atmosfæren som skygger for solen. De fleste husker at vi ble «askefast» etter vulkanutbrudd fra Vatnajökull på Island i 2011. Askeutbrudd etter bruk av atombomber vil være mange ganger det fra Island. Dette skaper store miljøødeleggelser, siden røyk og aske vil skjerme for solstråler og kunne medføre en kjernefysisk vinter som varer i mange år. De miljømessige skadene av bruk av

En japansk kvinne med brannskader etter atombomben over Hiroshima i 1945. Mønsteret fra den tradisjonelle klesdrakten kimono er brent inn i huden hennes. Foto: National Archives at College Park, Public domain, via Wikimedia Commons

«Fra Hiroshima vet vi at mange fikk brannsår på ubeskyttet hud. Mange av dem som i første omgang overlevde selve eksplosjonen, omkom i dagene og ukene som fulgte. De fleste av disse døde med sterke smerter. Andre overlevde med store skader og vedvarende smerter.

atomvåpen er nærmere beskrevet av Knut Mork Skagen i medlemsblad 1/2020. Skader som følger av radioaktiv stråling er beskrevet av Jon B. Reitan i medlemsblad 2/2020.

I vårt eksempel med en 100 kilotonns TNT bombe over Oslo sentrum vil helsevesenet og helsepersonell bli rammet. I Hiroshima ble 90 prosent av legene og sykepleierne drept eller så alvorlig skadet at de ikke kunne bidra. Ifølge WHO vil intet helsevesen være i stand til å gi adekvat hjelp. Etter en atombombetonaasjon med en 100 kilotonns bombe, vil mange av helsearbeiderne i hovedstadsområdet være døde eller skadet, og flere av sykehusene ødelagt.

Fra Hiroshima vet vi at mange fikk brannsår på ubeskyttet hud. Mange av dem som i første omgang overlevde selve eksplosjonen, omkom i dagene og ukene som fulgte. De fleste av disse døde med sterke smerter. Andre overlevde med store skader og vedvarende smerter.

Hvis vi ser bort fra de som umiddelbart brennes av flammer, vil de direkte brannskadene på huden være glimtforbrenninger (flash burns) forårsaket av intens varmemstråling. 90 prosent av alle brannskader i Hiroshima var slike glimtforbrenninger. Fordi

varmestrålingen er rettlinjert, kan man skjermes for disse brannskadene inne i bygninger og av klær.

Brannskader inndeles i overflatiske skader der huden er rød (epidermal, 1. grad), delhudsskader der det er væskefylte blemmer (dermal, 2. grad) og fullhudsskader der hele huden er borte (trans-/subdermal, 3. grad). Behandlingen av store brannskader er ressurskrevende med både sårbehandling, væskebehandling, nyreskader, lungeskader og hjertesvikt.

Norge har god ekspertise på moderne brannskadebehandling, men kapasiteten er begrenset. Vår eneste brannskadeavdeling ligger på Haukeland sykehus i Bergen. De har åtte sengeplasser, hvorav fire er intensivplasser. I løpet av et år behandler de rundt 150 pasienter med alvorlige brannskader.

Som nevnt over, vil de aller fleste som befinner seg innen en radius på 4 km fra episenteret av en 100 kilotonns bombe få 3. grads forbrenning. Om en slik bombe går av over Oslo sentrum, snakker vi om over 350 000 mennesker.

Konklusjonen er at det å håndtere en krigshendelse der atomvåpen er i bruk, vil være nærmest umulig. Den eneste fornuftige handling er å forby og avskaffe atomvåpen.

Kilder:

- Tidsskriftet 06/2010: <https://tidsskriftet.no/2010/06/oversiktsartikkel/behandling-av-alvorlige-brannskader>
- Lær om atomvåpen: <http://laromkarnvåpen.se/no/konsekvensene-av-atomvåpen/medisinske-konsekvenser/>
- Helse Bergen: <https://helse-bergen.no/avdelinger/kirurgisk-klinikk/plastikkirurgi-og-brannskade/nasjonal-behandlingsteneste-for-avansert-brannskadebehandling>
- Nukemap: <https://nuclearsecrecy.com/nukemap/>

Kilde: <http://nuclearsecrecy.com/nukemap/>

Omfanget av de umiddelbare skadene ved en 100 kilotonns atombombe detonert 1000 meter over Oslo sentrum.

- (Radius 0,4 km): Ildkulen
- (Radius 0,8 km): Nær 100 % dødelighet
- (Radius 1,5 km): Stråling over 500 rem, dødelighet 50–90 %
- (Radius 3 km): De fleste boligbygg kollapser
- (Radius 4,5 km): 3. grads brannskader (flash burns)
- (Radius 7 km): Vinduer knuses, utbredte kuttskader

BIDENs ATOMPOLITIKK I GRØFTA

En «omorganisering» i Pentagon varslar ille for Bidens løfter om rustningskontroll og avspenningspolitikk. Tåler verden et nytt rustningskappløp?

Kjølsv Egeland
Postdoktor ved Sciences Po

Siden tidlig på 1990-tallet har føringene for USAs atomvåpenpolitikk blitt etablert gjennom nye versjoner av et styringsdokument kalt Nuclear Posture Review. Slik tradisjonen har utviklet seg, bestiller nyvalgte presidenter normalt sett en ny Nuclear Posture Review tidlig i sin første presidentperiode. Dokumentet utarbeides av det amerikanske Forsvarsdepartementet – med innspill fra innleide rådgivere, våpengrenene, etterretningstjenestene, Det hvite hus, Utenriksdepartementet og andre relevante organer – og legger frem regjeringens betraktninger om den atomstrategiske situasjonen, prioriteringer for forhandlinger med andre land, og planer for utvikling og avvikling av USAs diverse kjernefysiske våpen. Utarbeidelsen av dokumentet tar gjerne litt over et år, og er uten unntak gjenstand for intense dragkamper mellom representanter for ulike – ofte motstridende – politiske og økonomiske interesser.

Trump-administrasjonens Nuclear Posture Review vakte oppsikt da den ble publisert i februar 2018. Spesielt to ting fikk oppmerksomhet. For det første åpnet Trump og republikanerne tilsynelatende for bruk av atomvåpen som tilsvar på cyber-angrep mot USAs digitale infrastruktur. I realiteten dreide nok dette seg hovedsakelig om en presisering, snarere enn en endring, av USAs politikk. Tidligere administrasjoner har uttrykt at atomvåpen vil kunne brukes i «ekstreme omstendigheter» – en vag formulering som i det tjuelførste århundret opplagt må kunne sies å innbefatte konsekvensene av et alvorlig digitalt angrep for eksempel mot USAs atomvåpenkompleks eller nasjonale strømtilgang. For det andre tok Trump-administrasjonen til orde for utvikling av to nye våpen – ubåt-leverte kryssermissiler med atomstridshoder og nye/modifiserte atomstridshoder med lavere sprengkraft til eksisterende ubåt-leverte ballistiske

Joe Biden, Kick off for presidentkampanjen i 2019. Foto: Michael Stokes, CC BY 2.0, Wikimedia Commons

missiler. Per i dag er de førstnevnte på tegnebrettet – Biden-administrasjonen har så langt videreført alle eksisterende atomplaner i påvente av nye, gjennomarbeidede styringsdokumenter – mens de sistnevnte ble utstasjonert på ubåter allerede for et par år siden. Trump-administrasjonen gikk med det langt i å bekrefte at USA neppe ville bruke store, strategiske atomvåpen i såkalte regionale scenarier, dvs. i forsvar av allierte i Europa og Asia. Det var dette «troverdighetsproblemet» de nye, «mindre» atomvåpnene var ment å løse. Kritikere mente de ville senke terskelen for atomvåpenbruk og medfølgende risiko for eskalering.

Mange i fredsbevegelsen var optimistiske da Joe Biden vant valget i USA i desember 2020. Biden har ved flere anledninger uttrykt støtte til atomnedrustning og avspenningstiltak, også under valgkampen som ga ham presidentembetet. Dessuten skal daværende visepresident Biden angivelig ha vært den i Obama-administrasjonen som når det kom til interne uenigheter i sikkerhetspolitikken i den forrige Demokratiske regjeringen argumenterte sterkest for diplomati og kjernefysisk tilbakeholdenhet. Avspenning og nedrustning utgjør viktige virkemidler til å redusere risikoen for kjernefysisk krig eller uhell. Dessuten mener mange at målet om å begrense den globale oppvarmingen til 2 eller aller helst 1,5 grader avhenger av et levelig forhold mellom stormaktene. Opprustning sluker ressurser som trengs sårt til grønn omstilling. På vårparten i 2021 beordret Biden den nye forsvarsministeren Lloyd Austin til å begynne arbeidet med en ny Nuclear Posture Review. Utredningsjobben begynte i juli og er nå i full gang.

Bidens beslutning om å be forsvarsministeren om en ny Nuclear Posture Review er fullt i tråd med det som har vært vanlig for nye presidenter de siste tiårene, men vakte ikke desto mindre skuffelse i deler av nedrustningsmiljøet. Lærdommen fra tidligere Nuclear Posture Review-prosesser, kanskje særlig de under Barack Obama og Bill Clinton, har nemlig vært at Forsvarsdepartementet fungerer som en brems på nedrustningsvillige Demokratiske presidenter. Etter Obamas avgang uttrykte flere av den tidligere presidentens tidligere atområdgivere at det hadde vært bedre om Det hvite hus skrev Nuclear Posture Review selv – eller at man droppet å bestille en ny Nuclear Posture Review i det hele tatt, og heller formulerte politikk fra sak til sak. Selv om Forsvarsdepartementet formelt sett er underlagt presidenten, og lederskapet i departementet er politisk utnevnt, har de yrkesmilitære

og de fast ansatte rådgiverne betydelig innflytelse. Den enorme amerikanske forsvarsindustrien er dessuten dypt viklet inn i byråkratiet – til og med på lederskapsnivå. USAs sittende forsvarsminister, den pensjonerte generalen Lloyd Austin, kom til ministerjobben fra et styreverv i forsvarsindustrigiganten Raytheon. Raytheon er involvert i flere deler av USAs atomvåpenprogram, blant annet utviklingen av nye luft-til-bakke kryssermissiler med atomstridshoder. Austins forgjenger, Mark Esper, arbeidet i som lobbyist for Raytheon i syv år før han fikk jobb i Pentagon i 2017. Også på lavere nivåer er svingdørmekanismen sterk.

Arbeidet med ny Nuclear Posture Review er fremdeles i startfasen. Men skeptikerne har allerede fått sine bekymringer bekreftet. Leonor Tomero, kvinnen som hadde jobben med å koordinere skrivearbeidet, og som ble ansett som en alliert i kampen for å redusere atomvåpnenes rolle i USAs forsvarspolitik, har blitt skviset ut. Tomero utmerket seg angivelig som en sterk tilhenger av kjernefysisk avskrekkelse, men skal ikke ha utvist nok entusiasme for samtlige deler av USAs pågående kjernefysiske moderniseringsprosjekt. (Særlig skal hun ha vært åpen for alternativer til de gjeldende planene for utskiftning av USAs eksisterende arsenal av landbaserte langtrekkende atomraketter. Per i dag er planen å bygge 600 flunkende nye raketter til en verdi av 100 milliarder dollar, dvs. et snaut norsk statsbudsjett.) Dermed gjorde hun seg så upopulær i Forsvarsdepartementet at hun i praksis mistet jobben. Tomeros stilling, «deputy assistant secretary of defense for nuclear and missile defense policy», ble fjernet i en beleilig «omorganisering» internt i Pentagon, og ansvaret for Nuclear Posture Review flyttet til en annen person, «assistant secretary of defense for strategy, plans and capabilities» Melissa Dalton.

«Omorganiseringen» som førte til Tomeros avgang har blitt gjenstand for en viss oppmerksomhet i amerikanske massemedier. Kanskje har Tomeros motstandere forregnet seg; kulturen i Forsvarsdepartementet har blitt beskrevet som gubbete, halv-korrupt og modent for reformer. Et system der militærbyråkrater motarbeider valgte politikeres vilje, er ikke et demokrati. Det beste for nedrustningssaken ville trolig være om hele Nuclear Posture Review-prosessen ble vraket eller tatt ut av Pentagon og overført til Det hvite hus. Det som i hvert fall bør være hevet over enhver tvil, er at dersom det skal bli fremgang på nedrustningsfeltet må presset på USA og de andre atomvåpenstatene øke.

LANDSMØTE 2021

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**

REFERAT LANDSMØTE 2021

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN

Møteprotokollen kan leses i sin helhet på www.legermotatomvapen.no.

Årets landsmøte hadde både fysisk og digital tilstedeværelse, med totalt 19 stemmeberettighet. Tuva Widskjold var møteleder.

Signe Flottorp ble gjenvalgt til styrets leder. Følgende ble valgt til styremedlemmer:

Thomas René Bremnes (Tromsø), gjenvalg.
Helene Kolstad Skovdahl (Bergen), gjenvalg.
Bjørn Hilt (Trondheim), gjenvalg.
Knut Mork Skagen (Trondheim), gjenvalg.
Charlotte Lunde (Oslo), gjenvalg.
Hanne Marie Skogen (Oslo), gjenvalg.
Marianne Ask Torvik (Bodø), ny.
Christian Grimsgaard (Oslo), ny.
Emma Marshall (Bergen), ny.

Det var ingen som gikk ut av styret på årets landsmøte.

Landsmøtet vedtok nye vedtekter. Disse er tilgjengelig på www.legermotatomvapen.no – om oss – styringsdokumenter.

ÅRSRAPPORT

2021

STYRET

Landsmøtet 25.04.20 valgte følgende styre: Signe Flottorp (leder), Knut Mork Skagen, Saima Naz Akhtar, Charlotte Lunde, Bjørn Hilt, Thomas Rene Bremnes, Hanne Marie Skogen og Helene Kolstad Skovdahl.

SEKRETARIATET

Følgende har vært ansatt i 2020: Anja Lillegraven (daglig leder), Tuva Widskjold (ICAN-koordinator), Maja Fjellvær Thomson (rådgiver 20%). Jonas Vidhammer Berge og Per Falch Juvik har vært praktikanter. Sekretariatet har hatt kontor plass på SoCentral på Sentralen, Øvre Slottsgate 3, Oslo.

RÅDET

Rådsmedlemmene Per Wium og Kirsten Osen (vara) har deltatt som observatører i styremøter på vegne av rådet. Fra oktober overtok Mons Lie som vara.

MEDLEMMER

Per 31.12.20 stod organisasjonen oppført med 918 medlemmer: 785 leger, 51 studenter og 82 støttemedlemmer. Ved inngangen til året var medlemstallet 859. Medlemsrekruttering har vært vanskelig i 2020 på grunn Covid-19.

LANDSMØTET

Landsmøtet 2020 ble arrangert 25.04.20. På grunn av Covid-19 og smittevern-restriksjoner ble møtet avholdt digitalt. Referatet er gjengitt i medlemsblad nr 2/2020.

ØKONOMI

NLA hadde i 2020 inntekter på 2 395 737 NOK, og utgifter på 2 170 298 NOK. Årsresultatet var i 2020 på 225 439 NOK.

2020 KORT OPPSUMMERT

I 2020 fikk FN-traktaten som forbyr atomvåpen de nødvendige 50 ratifikasjonene for å tre i kraft. Dette skjedde da Honduras ratifiserte på FN-dagen 24. oktober. Selve ikrafttredelsen skjedde 90 dager etter den 50. ratifikasjonen, altså 22. januar 2021. At FNs atomvåpenforbud nå er internasjonal lov, er et enormt gjennombrudd i arbeidet for å avskaffe atomvåpen. Nå er alle aktiviteter knyttet til atomvåpen forbudt for statsparter. Forbudet innehar også positive forpliktelser og pålegger parter å bistå med assistanse til ofre etter bruk og testing av atomvåpen, samt med opprydding etter forurensing ved bruk og testing av slike våpen. Dette er en viktig anerkjennelse av de medisinske konsekvensene av atomvåpen.

Ikrafttredelsen av atomvåpenforbudet var et viktig lyspunkt i et ellers utfordrende 2020. Covid-19 satte sitt preg på store deler av året. Et nedstengt samfunn og reiserestriksjoner la sterke begrensinger på vårt arbeid. I perioder der resten av samfunnet så smått kunne åpne opp og det var mulig å samles fysisk, har legene stadig levd under ekstra strenge smittevernsregler.

Mangelen på fysiske møtesteder har særlig gått ut over vår mulighet til å formidle informasjon til målgruppen leger og annet helsepersonell, og rekruttering av nye medlemmer.

Til tross for utfordringer knyttet til Covid, har vi gjennomført de fleste av aktivitetene vi planla (noen av dem i moderert form).

Handlingsplanen for 2020, vedtatt av landsmøtet forrige landsmøte, skisserte opp tre hovedarbeidsfelt. Arbeidsfelt 1 og 3 er i hovedsak utført av Leger mot atomvåpen, mens arbeidsfelt 2 er i hovedsak utført av ICAN Norge.

AKTIVITETER OG RESULTATER

Overordnet mål 1:

NLA har satt atomvåpens medisinske og humanitære konsekvenser på dagsorden og gjennom det bidratt til at norske politikere anerkjenner disse konsekvensene.

I et år hvor det knapt har vært mulig med fysiske arrangement, har vi vært nødt til å tilpasse informasjonsarbeidet vårt. Møter, seminarer og foredrag er flyttet til digitale plattformer.

Fakta om atomvåpens medisinske og humanitære konsekvenser er gjort tilgjengelig gjennom heftet *Hvorfor atomvåpen må avskaffes*. Heftet oppsummerer hvorfor det er absolutt nødvendig å avskaffe atomvåpen basert på dette våpenets medisinske og humanitære konsekvenser. Heftet er publisert på vår nettside, og trykket for utdeling til studenter, helsepersonell, beslutningstakere og andre interessenter når fysiske møter igjen blir mulig.

Vi har brukt ulike virkemidler for å nå ut med budskapet om viktigheten av kjernefysisk nedrustning til våre målgrupper. En av de mer kreative løsningene for å sette saken på agendaen var nominasjonen av forsker Kjølvs Egeland til *Ingrid Aunes minnepris*. Ingrid Aunes stiftelse er etablert for å bidra til å videreføre arbeidet for den avdøde AP-politikerens hjertesaker: nedrustning, fredsarbeid, kvinner og likestilling. Vi nominerte Kjølvs Egeland for forskningsartikkelen «Oslo's "new Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013». Egeland vant minneprisen (sammen med journalist Maren Sæbø), med følgende begrunnelse «Med dette arbeidet har Egeland både bidratt til å kaste nytt lys over norsk politisk debatt om atomvåpenforbudet, og åpnet for en mer opplyst diskusjon om veien videre for norske posisjoner i FN». I styret til stiftelsen sitter det flere sentrale politikere. Slik bidro nominasjonen til å rette deres oppmerksomhet på Norges rolle i nedrustningsdiplomati. Under prisutdelingen på Litteraturhuset, holdt Egeland en forelesning om status for atomvåpen og nedrustning i verden i dag. Forelesningen ble senere publisert i *Morgenbladet*.

Leger mot atomvåpen har også publisert en rapport og et notat knyttet til FNs atomvåpenforbud i samarbeid med Folkerettsinstituttet. I rapporten *Norge, Nato og kjernevåpen*, analyserer forfatterne Cecilie Hellestveit og Kjølvs Egeland NATOs atomvåpenpolitikk, Norges

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN

Årsrapporten kan leses i sin helhet på www.legermotatomvapen.no

rolle i alliansesamarbeidet, og de mulige konsekvensene av en eventuell norsk tilslutning til atomvåpenforbudet. I forbindelse med lanseringen av rapporten ble forfatterne intervjuet i *Klassekampen*. Rapporten ble også diskutert på *Dagsnytt 18 den 24. november* i en debatt mellom Høgre og KrF. Vi arrangerte også et åpent webinar hvor forfatterne presenterte rapporten og tok imot spørsmål fra deltakerne.

Vi har lyktes i å skape mer debatt om norske posisjoner i internasjonalt nedrustningsarbeid, og gjort FNs atomvåpenforbud stadig mer kjent i norsk opinion. Det fører til debatt, og motstanderne mot forbudet blir mer vokale. Et av motargumentene påstår at kontrollmekanismene i forbudet er svake og underminerer det internasjonale kontrollregimet. Vi bad derfor Folkerettsinstituttet vurdere saken. Deres utredning er presentert i notatet *Verifikasjon av kjernefysisk nedrustning og ikkespredning*, hvor verifikasjonsmekanismene i atomvåpenforbudet sammenlignes med mekanismene i Ikkespredningsavtalen (NPT). Notatet konkluderer med at forbudstraktatens verifikasjonsstandard for de fleste potensielle statsparter vil være høyere enn standarden under NPT. For et mindretall av potensielle statsparter vil standarden være den samme. Notatet er delt med relevante politikere, og er blitt henvist til i offentlige debatter av både forskere, sivilt samfunn og politikere.

Andre aktiviteter for å nå målgruppen “folk flest”, inkluderer en rekke leserinnlegg både lokale og nasjonale media. Videre har vi holdt nettsiden vår oppdatert med relevant informasjon, publikasjoner og nyheter, og vi har vært aktive på facebook og twitter.

Vi har også hatt innlegg på trykk i medisinske tidsskrift og andre kanaler rettet mot helsepersonell. Det har vært utfordrende å engasjere helsepersonell i 2020, men før Norge stengte ned var vi til stede på et kurs i regi av Norges kristelige legeforening. Vi fikk god kontakt med organisasjonen, som like etter besluttet å bli partner i ICAN, og publiserte en sak om atomvåpens humanitære konsekvenser i sitt magasin *Inter Medicos*. Et leserinnlegg vi hadde på trykk i *Tidsskriftet til Legeforeningen: Tre trusler med ulike prognoser*, fikk vi oversatt og publisert på PubMed/Medline der leger internasjonalt kan søke opp medisinske artikler. Det var en hyggelig overraskelse da innleggets forfatter (rådsmedlem Kirsten Osen), ble kontaktet av Universitetet i Salamanca i Spania som spurte om de kunne trykke innlegget i en planlagt bokutgivelse.

Under en liten åpning landets nedstenging i høst, holdt vi foredrag for første-års medisinstudenter på Haukeland sjukehus, i regi av Medisinstudentforeningen i Bergen. Arrangementet var en suksess, og vi ble invitert tilbake til neste år når det er et nytt kull. Vi samarbeidet også med Medisinstudentforeningen nasjonalt om et webinar om atomvåpen i høst, der en representant fra Den internasjonale Røde Kors-komiteen, lederen for Yngre legers forening, og et av våre styremedlemmer holdt innlegg.

Det gratis online-kurset Medical Peace Work, som blant annet tar for seg medisinske konsekvenser og beredskap mot atomvåpen, har på grunn av Covid-19 vært åpent gjennom store deler av året. Vi har brukt sosiale media og medlemsbladet vårt til å spre informasjon om kurset, og har i år sett en økning i antall norske studenter som vært aktive kursdeltakere.

Representanter for Leger mot atomvåpen har også holdt innlegg på en rekke arrangement i regi av andre organisasjoner og institusjoner, fra NTNU til Rotary. Dette er en fin måte å nå ut til nye målgrupper med vårt kjernebudskap om at atomvåpen må avskaffes på grunn av deres humanitære og medisinske konsekvenser. Det er også viktig for oss å holde våre ca. 900 medlemmer engasjert og informert, slik at disse kan bidra til å snakke om atomvåpens humanitære konsekvenser i sine nettverk. Måten vi når ut til medlemmene våre på er først og fremst gjennom utsending av vårt medlemsblad tre ganger i året, og vårt månedlige elektroniske nyhetsbrev. At dette bidrar til å holde engasjementet oppe, ser vi blant annet ved at medlemmer har hatt leserinnlegg på trykk i lokale aviser, og noen har jobbet for å fremme ICAN Cities Appeal i sine hjemkommuner.

Overordnet mål 2: ICAN Norges arbeid har bidratt til å legge forholdene til rette for norsk tilslutning til FNs atomvåpenforbud.

Også i 2020 har NLA hatt det administrative ansvaret for ICAN i Norge. Her er en oppsummering av resultater kampanjen har oppnådd i 2020:

Selv i et svært annerledes år der Covid-19 har tatt mye oppmerksomhet både i media og politisk, har atomvåpen stått på dagsorden. Norges forhold til FNs atomvåpenforbud har blitt diskutert i flere av de politiske partienes programprosesser helt ned på kommunenivå, i debattprogrammer som Dagsnytt 18,

og i sosiale og tradisjonelle medier.

ICAN Norge har bistått med oppdaterte fakta og analyser, både i den offentlige debatten og i partienes programprosesser. Dette har vi gjort i samarbeid med partnerorganisasjonene, blant annet ved å spre kunnskap, rapporter og notater produsert av ICAN Norges partnere, svart på høringer, sendt ut månedlige oppdateringer til partnerorganisasjonene og deltatt i samfunnsdebatten med både egenproduserte innlegg og redaksjonell dekning. I samarbeid med partnerorganisasjoner hadde vi i løpet av året dialog med alle partiene på Stortinget med unntak av FRP.

ICAN Cities Appeal er et konkret verktøy for å skape dialog og debatt rundt atomvåpensaken og FNs atomvåpenforbud. Lokalt har vi overoppfyllt målet vi hadde satt oss for antall kommuner som har sluttet seg til ICAN Cities Appeal. Til tross for at kommunene har stått i en vanskelig situasjon grunnet Covid-19, har de prioritert å diskutere atomvåpensaken. Hele 23 nye kommuner sluttet seg til appellen i 2020, og bad med det regjeringen om slutte seg til FNs atomvåpenforbud. Mange av partnerne i ICAN Norge har engasjert seg i atomvåpenspørsmål, og spesielt i ICAN Cities Appeal. Dette har bidratt til den suksessen appellen har vært i 2020. ICAN Norges koordinator har distribuert informasjon og framgangsmåter til partnerorganisasjoner, som så har gjort jobben ute i landets mange kommuner. I tillegg bidrar ICAN Norges koordinator med å svare på spørsmål om appellen, formulering av interpellasjoner, oppdatere nasjonale og internasjonale nettsider ved vedtak, utsending av diplomer, og om kommunene ønsker det, med deltakelse på markeringer. Det er lagt et godt fundament for å få med enda flere byer og kommuner i 2021.

For å kunne bruke media som kanal, er vi avhengig av at media ønsker å spre den kunnskapen vi besitter. Andre aktører har større tilgang til mediekanaler enn oss. ICAN Norge bidro til å gi tidligere statsledere og ministre i Norge muligheten til å delta i et åpent brev fra 56 tidligere statsledere fra land som har atomvåpen som en del av sin forsvarsstrategi. De tidligere statslederne krevde handling og tilslutning til FNs atomvåpenforbud. I Norge fikk brevet bred dekning blant annet fordi de seks norske signatarene også skrev en kronikk i Aftenposten der de begrunnet hvorfor de signerte det åpne brevet.

Gjennom hele året har vi bidratt med skoloring og møter for og med ungdomsparti,

ungdomsorganisasjoner og fagforeninger. I 2020 holdt ICAN Norge 36 skoleringsmøter, foredrag, appeller og deltok i paneler. Dette gjør vi for at disse aktørene skal ha best mulig forståelse av risikoen atomvåpen medfører, hvordan denne kan reduseres, og basert på det engasjere seg for nedrustning og risikoreduksjon.

Et økt engasjement i befolkningen for internasjonalt nedrustningsarbeid ser vi også gjennom at syv nye organisasjoner i løpet av året har sluttet seg til ICAN Norge og kampanjens formål om norsk tilslutning til FNs atomvåpenforbud.

ICAN Norge har nå over 60 partnerorganisasjoner, og dekker det brede laget av Norges befolkningen. Dette speiler at det store flertallet av Norges befolkning (4 av 5, i følge en undersøkelse fra 2019) ønsker at Norge skal slutte seg til FNs atomvåpenforbud. Vi er en felleskampanje der alle partnerne er enige om behovet for fokus på atomvåpens humanitære konsekvenser og at Norge bør slutte seg til FNs atomvåpenforbud. Vårt mål er at norske organisasjoner som jobber for signering av atomvåpenforbudet samarbeider og er godt koordinert.

Vårt informasjonsarbeid mangedobles gjennom ICAN Norges nettverk, ved at informasjon vi tilbyr partnere blir delt videre til lokallag og medlemsorganisasjoner. Dette er den viktigste merverdien til ICAN Norge som nettverk – at vi sammen står sterkere enn hver for oss. Derfor har vi i 2020 fortsatt fokuset fra 2019 om å styrke samarbeidet mellom organisasjonene i kampanjen. Bevis på at dette har lyktes så vi gjennom den brede deltakelsen av ICAN Norge partnerorganisasjoner i forbindelse med markeringen av at det 6. august var 75 år siden USA bombet Hiroshima med atomvåpen. ICAN Norges partnerorganisasjoner deltok aktivt i media, som samarbeidspartnere for en større musikalsk markering i regi av ICAN Norges partner Nei til Atomvåpen (markeringen ble også sendt på NRK), og som initiativtakere til arrangementer rundt omkring i Norge. Da Honduras ratifiserte FNs atomvåpenforbud som stat nummer 50 delte flere av ICAN Norges partnere informasjon i Sosiale medier, deltok på en felles markering utenfor Stortinget og var med på en felles kronikk. Kronikken i Dagbladet krevde at Norge slutter seg til FNs atomvåpenforbud og var signert av representanter fra over 50 organisasjoner, i og utenfor ICAN Norges-nettverk.

Overordnet mål 3: Utfordre ideen om at atomavskrekking gjør verden tryggere.

Planlagte anløp av reaktordrevne ubåter i Tromsø og i Bergen og amerikanske bombefly på Ørlandet har i 2020 skapt engasjement rundt norsk forsvars- og alliansepolitikk. Spenningen mellom stormaktene har økt, og Norge ligger strategisk plassert i midten. For å bidra til debatten og sette fokus på viktigheten av avspenning, tok vi i Leger mot atomvåpen initiativ til en rapport om lavspenningstiltak. Vi inviterte med Norges Fredsråd og Nei til Atomvåpen til et samarbeid med oberstløytnant og forsker ved Forsvarets Høyskole, Tormod Heier. Resultatet ble rapporten *Norden som lavspennings-område - hva kan Norge gjøre?*. Rapporten inneholder en situasjonsbeskrivelse og forslag til norske myndigheter om konkrete tiltak for å redusere spenningsnivået. Vi lanserte rapporten på Kulturhuset i en periode hvor det var mulig med fysiske arrangement, med stort oppmøte av publikum. Etter en innledning av Tormod Heier, stilte Espen Barth Eide (AP), Hårek Elvenes (H), Liv Signe Navarsete (SP) og Audun Lysbakken (SV) til debatt. Rapporten er senere blitt referert til i media ved flere anledninger.

For å vurdere realismen og mulighetene knyttet til et sterkere samarbeid med de andre IPPNW-grenene i Norden og i Russland med mål om å bidra til å bryte ned eksisterende fiendebilder, arrangerte vi i 2020 to digitale nordiske møter. I det første møtet fokuserte vi på å bli kjent og oppdatere hverandre på situasjonen i de ulike landene og IPPNW-organisasjonene. I det andre møtet hadde vi fokus på de økte spenningene i nord. På dette møtet holdt Tormod Heier en innledning. På de nordiske møtene var det representanter til stede fra Norge, Sverige, Danmark og Finland. IPPNW i Russland deltok ikke, til tross for mange oppfordringer.

Basert på denne erfaringen, har vi avventet videre tiltak knyttet til nordisk samarbeid som inkluderer Russland. Vårt samarbeid med SLMK i Sverige har likevel blitt videreutviklet, og vi har en god dialog med erfaringsutveksling og idemyldring.

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**

STØTT ARBEIDET FOR EN ATOMVÅPENFRI VERDEN

Leger har en etisk plikt til å hjelpe ved akutt nød. Ved bruk av atomvåpen vil ingen være i stand til å yte nødvendig medisinsk assistanse – skadeomfanget vil være for stort og strålingsfaren for høy. Derfor engasjerer leger seg for å forebygge katastrofen og avskaffe atomvåpen.

GI EN GAVE

Kontonummer: 3060 17 67089
Eller bli fast giver her:
legermotatomvapen.no

VERV EN VENN

Alle kan bli støttemedlem!
Innmelding gjøres på
legermotatomvapen.no